

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a fémhigany kiviteli tilalmáról és biztonságos tárolásáról”

COM(2006) 636 final – 2006/0206 (COD)

(2007/C 168/09)

2006. november 15-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 133. cikke és 175. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció véleményét 2007. március 21-én elfogadta. (Előadó: Derek OSBORN).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2007. április 25-26-án tartott 435. plenáris ülésén (a 2007. április 25-i ülésnapon) 126 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB támogatja az Európai Unió aktív szerepvállalását az arra vonatkozó nemzetközi erőfeszítésekben, hogy világszerte korlátozzák a higany termelését és használatát, és gondoskodjanak tárolásának és ártalmatlanításának biztonságos módszereiről. Ezért fontos, hogy Európa jó példával járjon elől az Unión belüli higanyprobléma saját kezelésében, és világszerte támogassa a hatékonyabb ellenőrzési intézkedéseket.

1.2 Az EGSZB ezért támogatja a jelenlegi rendeletjavaslatban megfogalmazott specifikus európai bizottsági javaslat általános célkitűzését, amely megtiltja a higany Európából történő kivitelét, és megköveteli az Európán belüli higanyfelesleg biztonságos tárolását. Az EGSZB úgy véli, hogy a fémhigany Európából való kivitelének tilalma, valamint az ártalmatlanításra váró higany biztonságos tárolásának megkövetelése különösen fontos és időszerű a jelenlegi körülmények között, azaz a higanyalapú klóralkáli-folyamat Európában való fokozatos leállításának kontextusában.

1.3 Előre tekintve az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy minél előbb valósítsa meg higanyra vonatkozó stratégiájának egyéb elemeit is, illetve dolgozzon ki olyan intézkedéseket, melyek Európán belül tovább csökkentik a higany termelési folyamatokban és termékekben történő használatát, illetve biztosítják a hulladékáramokban található higany biztonságos ártalmatlanítását.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a jogi tilalomnak az ésszerűség határain belül a lehető legkorábbi időpontban kellene érvénybe lépnie, és addig az időpontig az Európai Bizottságot és az érintett vállalatokat arra kellene ösztönözni, hogy tegyenek meg mindent a kivitel minimálisra csökkentésének érdekében.

1.5 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által a rendeletben javasolt tárolási intézkedéseket, melyeknél jobb jelenleg nem állnak rendelkezésre. Valamennyi javasolt tároló berendezés illetékes hatóságainak biztonsági ellenőrzéseket kell végrehajtaniuk, és biztosítaniuk kell a már működő berendezések rendszeres ellenőrzését. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy kérje fel a tagállamokat az ebben a tárgykörben elért haladásról szóló jelentések kidolgozására. Amennyiben a tárolásra vonatkozó intézkedések elégtelennek bizonyulnak, további intézkedéseket kell hozni.

2. A vélemény háttere

2.1 A higany a föld természetes alkotóeleme, melynek átlagos előfordulása – jelentős helyi eltérésekkel – 0.05 mg/kg a földkéregben. A higany nagyon csekély mennyiségekben a bioszférában is megtalálható. Növények általi abszorpciója révén magyarázható jelenléte az olyan fosszilis tüzelőanyagokban, mint a szén, olaj vagy gáz.

2.2 A környezetben található higany szint jelentősen megnövekedett az ipari kor kezdete óta. A fosszilis tüzelőanyagok elégetése során jelentős mennyiségű higany szabadul fel. Ezenfelül a higanyt ásványokból (főképpen cinnabaritból) nyerik ki, és különféle ipari alkalmazásokban használják. Az ipari folyamatokból és hulladéktermékekből származó higany is bekerül a környezetbe. A múltban alkalmazott gyakorlatok a higanyszennyezés örökségét hagyták hátra a hulladéklerakókban, bányameddőkhben, szennyezett ipari területeken, talajokban és üledékekben. Még az olyan, nem jelentős higanykibocsátású régiók, mint az Északi-sark is érintettek a higany transzkontinentális és globális szállítására révén.

2.3 A környezetbe kerülő higany makacsul tartja magát, különféle formákban cirkulálva a levegő, víz, üledékek, talaj és bióta között. Főképpen mikrobás metabolizmus révén formája metilhigannyá alakulhat, amelynek az a tulajdonsága, hogy felhalmozódik az élő szervezetekben (**bioakkumuláció**), illetve koncentrálnodik a táplálékláncokban (**biomagnifikáció**), mégpedig elsősorban a vízi táplálékláncban (hal és vízi emlősök). A metilhigany a legnagyobb gondot okozó higany-típus. A halakban kimutatható higany majdnem kizárólag metilhigany típusú.

2.4 A higany jelenleg világszerte számos környezeti médiumban és táplálékfajtában (különösen a halakban) olyan szinten található meg, amely káros hatást gyakorol az emberekre és az élővilágra. A világ egyes részein, ideértve Európa egyes területeit is, a népesség jelentős hányada a biztonságosnál jóval nagyobb mértékben ki van téve a higany kockázatának. Széles körű a nemzetközi egyetértés azzal kapcsolatban, hogy a higany környezetbe történő kibocsátását a minimálisra kell csökkenteni, illetve fokozatosan meg kell szüntetni, ahol és amilyen gyorsan ez csak lehetséges.

2.5 A globális higanyfelhasználás csökkenése (a globális kereslet az 1980-as évek szintjének kevesebb, mint a fele) és az alacsony árak ellenére a higany bányászat útján történő kitermelése még mindig világszerte számos országban előfordul. Európában mára már megszűnt az elsődleges kitermelés, de a higany egyéb kinyerési folyamatok részeként történő elkülönítése még mindig előfordul.

2.6 Nagy mennyiségű higany kerül a globális piacra az olyan európai klóralkáli-ipari létesítmények átalakítása vagy bezárása révén is, melyek alkalmazták a higany előállításának folyamatát. Ezt a reziduális higanyt általában a spanyolországi Miñas de Almadénnek adják el alacsony áron, amely ezt aztán világ számos országában árusítja.

2.7 Legjobb szándéka ellenére sem az Euro Chlor, sem pedig az Almadén nem tudja szavatolni, hogy az ennek a megállapodásnak az értelmében az EU-ból exportált higany ne járuljon hozzá a globális szennyezéshez, mivel a higany felett megszűnik az ellenőrzés, amint az elhagyta az almadéni létesítmények területét. Ez tehát bátoríthatná a higany nem szabályozott folyamatokban és termékekben történő nagyobb mértékű használatát más országokban, és nagyobb mennyiségű higannyal szennyezett hulladékhoz vagy nagyobb mértékű higanykibocsátáshoz vezethetne. Ezért kívánatos, hogy a beszüntetett higanyalapú klóralkáli-folyamatokból származó higanyfelesleg globális piacra történő jelentős mértékű beáramlásának gátat szabjunk.

3. Az európai bizottsági javaslat összefoglalása

3.1 2005. január 28-án a Bizottság a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek címzett közleményt fogadott el a higanyra vonatkozó közösségi stratégiáról (COM(2005)20 final). A stratégia húsz intézkedésre tesz javaslatot, melyek a higany életciklusának valamennyi vonatkozásával foglalkoznak. A stratégia keretében előterjesztett javaslatok közül kettő a higany kivitelét és tárolását érinti.

3.2 A fémhigany kivitelének tilalmáról és biztonságos tárolásáról szóló európai bizottsági rendeletjavaslat ezeket az intézkedéseket kívánja valóra váltani. A javaslat célja, hogy a higanyra vonatkozó közösségi stratégiában megjelölt 5. és 9. intézkedéssel összhangban megtiltsa a fémhigany Közösségből való kivitelét, és gondoskodjon arról, hogy ezt a fajta higanyt biztonságosan tárolják, és ne jelenhessen meg ismét a piacon. Az alapvető cél a világszerte már a környezetbe juttatott „higanykészletek” további növekedésének korlátozása.

3.3 A rendeletjavaslat 2011. július 1-jétől megtiltana a higany EU-ból történő kivitelét. Ugyanezen időponttól fogva a klóralkáliiparban már nem használt higanyt, valamint a természetes gázok tisztítása során, illetve színesfémek előállítása során nyert higanyt biztonságos módon kellene tárolni.

3.4 Az Európai Bizottság javaslatával kapcsolatban széles körű konzultációkat folytatott, és a MAYASA, a spanyol kormány, valamint az európai klóralkáliipar – a legközvetlenebbül érintett érdekelték – megegyeztek a javasolt időponttól számított tilalmat illetően. Az Európai Bizottság figyelembe vette, hogy CEFIC, az európai vegyipari szervezet 2011. július 1-jétől önkéntes kötelezettséget vállalt a klóralkáliiparból származó higany biztonságos tárolásának biztosításáért.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB határozottan támogatja azt a célkitűzést, amely szerint Európát az olyan globális erőfeszítések fő kezdeményezőjévé kell tenni, melyek a higany termelése és felhasználása korlátozásának révén, illetve egyéb biztonságos anyagokkal,

folyamatokkal és termékekkel való helyettesítésének ösztönzése révén a higany környezetbe történő juttatásának és kibocsátásának csökkentésére irányulnak. Az EGSZB úgy véli, hogy a REACH-rendelet megkönnyítené ezeket az erőfeszítéseket.

4.2 Az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy a higanytartalmú ércekből származó higany bányászata és kinyerése megszűnt az Európai Unióban. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak felülvizsgálati szinten továbbra is foglalkoznia kellene ezzel a kérdéssel, készen állva arra, hogy tilalmat rendeljen el, amennyiben a higany ilyen jellegű, kereskedelmi célból folytatott kinyerése újrafelvételének bárminemű jele mutatkozik Európán belül. Az EGSZB szintén ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy további intézkedéseket mérlegeljen az egyéb ásványok kinyerésének melléktermékeként keletkező higany termelésének megátolása érdekében, valamint hogy gondoskodjon a higanyfelesleg biztonságos tárolásáról és ártalmatlanításáról.

4.3 Az Európán kívüli kontextust tekintve, az EGSZB támogatja az Európai Unió aktív szerepvállalását az arra vonatkozó nemzetközi erőfeszítésekben, hogy világszerte korlátozzák a higany termelését és használatát, és gondoskodjanak tárolásának és ártalmatlanításának biztonságos módszereiről. Ezért fontos, hogy Európa jó példával járjon elő az Unión belüli higanyprobléma saját kezelésében, és világszerte támogassa a hatékonyabb ellenőrzési intézkedéseket.

4.4 Ebben az összefüggésben a higany Európából történő kivitelének tilalma és az ártalmatlanításra váró higany biztonságos tárolásának megkövetelése hasznos lépés. Ez különösen fontos és időszerű a jelenlegi körülmények között, amikor is a higanyalapú klóralkáli-folyamat fokozatos leállítására Európában egyébként nagy mennyiségű higanyfelesleget zúdított volna a világpiacra. Az EGSZB ezért támogatja a jelenlegi rendeletjavaslatban megfogalmazott specifikus európai bizottsági javaslat általános célkitűzését, amely megtiltja a fémhigany Európából történő kivitelét és megköveteli az Európán belüli higanyfelesleg biztonságos tárolását.

4.5 Ez azonban nem lehet a történet vége. Az EGSZB azt várja az Európai Bizottságtól, hogy további erőfeszítéseket tegyen az olyan intézkedések kidolgozása érdekében, melyek Európán belül tovább csökkentik a higany termelési folyamatokban és termékekben történő felhasználását, illetve biztosítják a hulladéktárolásokban található higany biztonságos ártalmatlanítását. Az EGSZB szintén sürgeti az Európai Bizottságot, hogy mérlegelje, milyen lépéseket lehet tenni nemzetközi vonatkozásban azért, hogy világszerte ösztönözzük a higany hatékonyabb kezelését, ideértve az olyan megfelelő együttműködési intézkedésekről folytatott tárgyalásokat, melyek támogatják a higany helyettesítését szolgáló technológiák átadását és a higany felfogására és tárolására vonatkozó megoldásokat, illetve esetleg egy, a higany kezeléséről és ellenőrzéséről szóló nemzetközi egyezményt.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB megjegyzi, hogy a jelenlegi javaslat kizárólag a fémhigany kivitelére vonatkozik (1. cikk). Az EGSZB úgy véli, sürgősen szükség van annak a lehetőségnek a további mérlegelésére is, hogy a tilalmat kiterjesszék a higanyvegyületekre, illetve a higanytartalmú termékekre is, az 5. cikkben foglaltak szerint. E felülvizsgálat céljából ütemterv felállítása lenne kívánatos. További olyan intézkedéseket is mérlegelni kellene, amelyek a higany kevésbé mérgező vagy szennyező anyagokkal történő helyettesítését követelik meg a termékek és termelési folyamatok vonatkozásában az Unión belül.

5.2 Az Európai Bizottság eredeti javaslata szerint a tilalomnak 2011-ben kellene hatályba lépnie. A Parlament ennek 2010-re történő előrehozatalát ajánlotta. A civil szervezetek továbbra is a tilalom korábbi hatálybalépését követelik. Az EGSZB úgy véli, hogy a jogi tilalomnak az ésszerűség határain belül a lehető legkorábbi időpontban kellene érvénybe lépnie, és addig az időpontig az Európai Bizottságot és az érintett vállalatokat arra kellene ösztönözni, hogy tegyenek meg mindent a kivitelt minimálisra csökkentésének érdekében.

5.3 Az Európai Bizottság azt javasolja (2. cikk), hogy a beszüntetett klóralkáli-folyamatokból származó higanyt, a földgáztisztítás során nyert higanyt és a színesfém-bányászati és olvasztási eljárásokban keletkező higanyt biztonságos módon kelljen tárolni. A 3.cikk rendelkezései szerint a higany tárolható föld alatti sóbányákban, illetve kifejezetten a fémhigany ideiglenes tárolására szánt létesítményekben. Az ilyen létesítményeknek meg kell felelniük az előírt biztonsági és kezelési gyakorlatoknak. A tagállamok felelőssége kellene, hogy legyen az ilyesfajta létesítmények létrehozása, illetve a más tagállamokkal való együttműködés, amennyiben azok kedvezőbb feltételekkel rendelkeznek az adott létesítmények létrehozásához. A kiviteli tilalommal egyetemben e rendelkezések célja a fő ipari folyamatokból származó higanyfelesleg piacról való maradéktalan eltávolítása és biztonságos tárolása.

5.4 Az EGSZB támogatja a tárolásra vonatkozó fenti intézkedéseket, melyeknél jobb jelenleg nem áll rendelkezésre. Az EGSZB nagyon fontosnak tartja, hogy az EIA-irányelvet és a javasolt tároló létesítmények illetékes hatóságai általi biztonsági ellenőrzéseket alaposan és szigorúan hajtsák végre, és hogy a hatóságok biztosítsák a már működő berendezések rendszeres ellenőrzését. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy kérje fel a tagállamokat az ebben a tárgy körben elért haladásról szóló jelentések kidolgozására, és álljon készen további intézkedések javasolására, amennyiben a tárolásra vonatkozó intézkedések elégtelennek bizonyulnak.

5.5 Fontos, hogy a higanyt használó üzemeltetők viseljék a higany biztonságos tárolásának költségeit. Az EGSZB megjegyzi, hogy a beszüntetett klóralkáli-folyamatokból származó higanyfeleslegre vonatkozó tárolási intézkedéseket az érintett ipari vállalatokkal való együttműködésben és egyetértésben kell végrehaj-

tani, és hogy az Euro Chlor a rendelettel párhuzamosan egy olyan önkéntes megállapodást dolgoz ki, amely tagjait biztonságos tároló létesítmények használatára kötelezi. Az EGSZB üdvözlöi e felelősségteljes ipari csoportosulás fenti kezdeményezését. Amennyiben ezek az intézkedések az összes érintett vállalatra kiterjednek, és egy ellenőrzést is megengedő, átlátható módon biztosíthatók, az EGSZB egyetért azzal, hogy ez lesz a hatékony végrehajtás biztosításának legjobb útja. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg a fémhigany egyéb fontos ipari termelőivel – mint például az energiaiparral vagy a színesfém-bányászati és -olvasztó iparral – kötött hasonló megállapodások lehetőségét.

5.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az új intézkedések ellenőrzése és érvényre juttatása különös jelentőséggel bír majd. A higany tárolására és ártalmatlanítására vonatkozó követelmény lényegében a higanyt egy, a piacon értékesíthető aktívából a kezelőre költségeket rovo passzívává változtatja. Ilyen körülmények között a gátlástalan üzemeltetők számára nagy lesz a kísértés, hogy megpróbálják elkerülni a higany törvényes ártalmatlanítási útjait, és azt illegális hulladéklerakók felé tereljék. Szigorú nyilvántartásra és felügyeletre lesz szükség az ilyen nem kívánatos következmények elkerülése érdekében.

5.7 Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy további intézkedéseket mérlegeljen a higanyra vonatkozó stratégia egyéb elemeinek mielőbbi végrehajtása érdekében. Az EGSZB különösen fontosnak tartja a világítással kapcsolatos termékekben, az ékszeriparban, fogászati és kozmetikai termékekben való higanyfelhasználás fokozatos leállításának ösztönzését, valamint az olyan intézkedések felgyorsítását, amelyek a nagy tüzelőberendezésekből, krematóriumokból és a levegő higanyszennyezésének egyéb jelentős forrásaiból származó higanykibocsátás csökkentésére, illetve megszüntetésére irányulnak. További intézkedésekre is szükség lehet annak biztosítása érdekében, hogy, amennyiben a higany jelentős mennyiségben mutatható ki a hulladékokban, azt tárolás és ártalmatlanítás céljából felfogják, ahelyett hogy hagynák szétterjedni, szennyezve tágabb környezetünket. Természetesen valamennyi ilyen további intézkedést teljes körűen ki kell értékelni a globális higanyproblémára vonatkozó tevékenységekhez való hozzájárulásának mértéke és a javasolt megoldások költségei és hatásai alapján.

Kelt Brüsszelben, 2007. április 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Dimitris DIMITRIADIS